

УДК 17.022.1:140.8.

Цитування:

Хвостова Т. В. Сучасний український театр у вимірі інтернет-культури. *Культура і сучасність* : альманах. 2023. № 2. С. 39–43.

Хвостова Таїсія В'ячеславівна,
аспірантка Київського національного
університету культури і мистецтв,
<https://orcid.org/0000-0002-5773-2347>
taisija077@gmail.com

Khvostova T. (2023). Modern Ukrainian Theatre in the Dimension of Internet Culture. *Kultura i suchasnist: almanakh*, 2, 39–43 [in Ukrainian].

СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР У ВИМІРІ ІНТЕРНЕТ-КУЛЬТУРИ

Мета статті – виявити особливості функціонування українського театру другого - початку третього десятиліття ХХІ ст. у вимірі інтернет-культури. **Методологія дослідження.** Застосовано принцип наукової об'єктивності, аналітичний, культурологічний, системний, типологічний та структурно-функціональний метод для узагальнення теоретико-методологічних засад вивчення інтернет-культури, виявлення особливостей функціонування сучасного українського театру у культурному середовищі Інтернет та ін. **Наукова новизна.** Досліджено тенденції розвитку сучасної театральної культури крізь призму специфіки інтернет-простору; розглянуто культурне середовище Інтернет як важливий чинник функціонування театральної культури в сучасному цифровому суспільстві; виявлено особливості репрезентації сучасного українського театру в інтернет-просторі на прикладі інтерактивних сайтів та віртуальних турів; уточнено поняття «інтернет-культура». **Висновки.** Інтернет-культура формує високий рівень загальної культури людини завдяки властивості репрезентації сучасних прогресивних культурних практик; орієнтована на принципи, що взаємопов'язані з сучасною культурою (монтажності, кліповості та ін.); характеризується динамічністю, інтерактивністю, варіативністю, особливим співвідношенням неоднорідності та єдності та ін. Інтернет-простір являє собою новий вимір взаємодії театру та глядача, відкриття нових способів створення та презентації театру, а також нових форм взаємодії між актором і глядачем у цих театральних контекстах. Він виступає частиною культурної комунікації, в якій мультимедійні технології дозволяють створювати спілкування нового типу, а інтернет є каналом для трансляції. Наслідком цього є формування театрального контенту як специфічної сфери інтернет-середовища. Характер цих змін є перспективним предметом подальшої наукової рефлексії.

На сучасному етапі інтернет-простір та його культурне середовище зумовлюють появу інноваційних способів задоволення інформаційних потреб потенційного театального глядача, надають актуальні для сучасного цифрового суспільства форми презентації українського театру та можливості інтерактивної взаємодії.

Ключові слова: інтернет-культура, Інтернет, театральна культура, цифрове суспільство, український театр, офіційні сайти, віртуальні тури.

Khvostova Taisia, Postgraduate Student, Kyiv National University of Culture and Arts

Modern Ukrainian Theatre in the Dimension of Internet Culture

The purpose of the article is to reveal the peculiarities of the functioning of the Ukrainian theatre of the second – beginning of the third decade of the 21st century in the dimension of Internet culture. **Research methodology.** The principle of scientific objectivity, analytical, cultural, systemic, typological, and structural-functional method was applied to generalise the theoretical and methodological foundations of the study of Internet culture, to identify the peculiarities of the functioning of modern Ukrainian theatre in the cultural environment of the Internet. **Scientific novelty.** The trends of the development of modern theatre culture were studied through the prism of the specifics of the Internet space. The cultural environment of the Internet was considered as an important factor in the functioning of theatrical culture in the modern digital society. The peculiarities of the representation of modern Ukrainian theatre in the Internet space were revealed using the example of interactive sites and virtual tours. The concept of "Internet culture" was clarified. **Conclusions.** Internet culture forms a high level of general human culture due to the property of representing modern progressive cultural practices; oriented on the principles interconnected with modern culture (montageability, clipability); characterised by dynamism, interactivity, variability, a special ratio of heterogeneity and unity. The Internet space represents a new dimension of interaction between the theatre and the audience, the discovery of new ways of creating and presenting theatre, as well as new forms of interaction between the actor and the audience in these theatrical contexts. It acts as a part of cultural communication, in which multimedia technologies allow creating a new type of communication, and the Internet is a channel for broadcasting. The consequence of this is the formation of theatrical content as a specific sphere of the Internet environment. The nature of these changes is a promising subject of further scientific reflection. At the current stage, the Internet space and its cultural environment lead to the emergence of innovative ways to satisfy the informational needs of potential theatre viewers, provide forms of presentation of Ukrainian theatre and opportunities for interactive engagement that are relevant for the modern digital

society.

Keywords: Internet culture, Internet, theatre culture, digital society, Ukrainian theatre, official sites, virtual tours.

Актуальність дослідження. Театр в сучасній культурі лишається одним із важливих об'єктів театрознавства, проте наразі є необхідність дослідження цього феномену з точки зору культурологічної рефлексії. Актуальним є осмислення процесу формування, ролі та місця театру в сучасній інтернет-культурі, що відіграє важливе значення в загальній культурі сучасного цифрового суспільства. Театр в інтернет-культурі 2010-х – початку 2020-х рр. – особливе явище в сучасній вітчизняній культурі, оскільки саме він, на нашу думку, повноцінно відобразив корінні зміни, що відбуваються в суспільній свідомості.

Сучасний український театр – складна система, що входить в художню культуру, діяльність якої не обмежується творчістю, оскільки в структуру театральної діяльності входять також театральне виробництво, споживання театральної продукції, створені художні цінності. Недостатність дослідження сучасного українського театру в інтернет-культурі з культурологічних позицій, також позначена необхідністю напрацювання цілісного розуміння соціокультурних процесів, що відбуваються в ньому.

Мета статті – виявити особливості функціонування українського театру другого – початку третього десятиліття XXI ст. у вимірі інтернет-культури.

Аналіз публікацій. Проблематика сучасного українського театру у вимірі інтернет-культури 2010-х – початку 2020-х рр. поки ще не стала предметом спеціального дослідження, хоча окремі аспекти отримали вираження в деяких наукових працях, вивчення яких посприяло розумінню сенсу та змісту соціокультурних процесів у контексті означеної проблематики. Серед інших назовемо праці Ж. Денисюк «Культурне середовище інтернету у функціонуванні аксіосфери суспільства» [3], Л. Дерман та М. Кобилянської «Театральне мистецтво як засіб соціокультурної комунікації в епоху цифрових технологій» [4], О. Найдюнова «Суперечливість впливу інтернет-технологій на процеси культуротворення» [8], О. Камишикової «Театр у добу високих технологій: трансформація традиційної форми» [5], К. Матвєєвої та Т. Гуменюк «Цифровізація в театральній культурі» [7], О. Тонкошкури «Театр в епоху цифрових технологій» [11] та ін.

Виклад основного матеріалу. Станом на

друге – початок третього десятиліття XXI ст. Інтернет перетворився з другорядного культурного феномену на важливе місце культурного виробництва трансформації. На думку закордонних дослідників, інтернет-культура «наносить на карту цю нову область мови, політики та ідентичності, розміщуючи її в історії комунікації та суспільної сфери, пропонує критичний аналіз міфів, що підтримують віртуальний світ, і наслідків сучасної масової міграції на електронні кордони» [13, с. 3]. Українські науковці наголошують на тому, що «Інтернет є субпростором сучасного суспільства, оскільки в ньому відбуваються взаємодії соціальних акторів (індивідуальних та групових), утворюються «місця» взаємодії (сайти) та різноманітні соціальні структури (соціальні мережі, спільноти, аудиторії, інститути)» [10, с. 7]. На думку О. Найдюнова, «Інтернет є засобом швидкої передачі інформації про будь-які культурні заходи, акції чи події в глобальних масштабах (...) Інтернет наближає людину до шедеврів світової культури, водночас він є віртуальним продовженням «карнавалу життя» і масової культури, таїть у собі лабіринти просторових потоків трансляції культури смислів і цінностей, які можуть піддаватися інтерпретації нескінченно» [8, с. 96]. Вітчизняний дослідник А. Астаф'єв, акцентуючи на безпрецедентних змінах культури під впливом інтернет-трансляції творів мистецтва, наголошує на тому, що «...віртуальний музей та театр, софт-арт – усе це було інноваціями ще кілька десятиліть тому, натомість тепер – це фактично осердя різноманітних творчих практик та «обличчя» актуальної культури людства, що є показником фундаментальних змін у пізнанні людини та її творчості. Саме під впливом цифрової культури докорінно змінюється і розуміння власне культури, яка є рушієм складних цивілізаційних процесів та їх стадій» [1].

Інтернет є системним феноменом, що відрізняє його від численних винаходів технологічної доби, спрямованих на задоволення конкретних потреб і том вузько функціональних. На відміну від більшості технологічних інновацій, Інтернет як системний феномен народжується раніше своїх приватних функцій, що з'являються та примножуються з розвитком системи. Саме тому Інтернет як цілісне явище не можна зводити до певних його прикладних функцій або їх сукупностей. Можливість саморозвитку

Інтернет отримує завдяки системній самодостатності та відсутності жорсткого зв'язку з функціональними спеціалізаціями, що, у свою чергу, дозволяє розглядати його як самостійну підсистему культури. На сучасному етапі динамічне зростання значення цієї культурної підсистеми відображається в зміні інформаційно-комунікативного середовища, розвитку віртуального простору, трансформації психіки та ментального типу людини, створенню нових форм традиційних видів мистецтв та ін. Технічна база отримала на сучасному етапі безпрецедентний розвиток, що призвело до створення нового комунікативного простору, наділеного власною системою цінностей, естетичних норм, традицій, знакових систем, символів та сенсів, культурою обміну та збереження інформації в ньому, культурою взаємодії користувачів, тобто інтернет-культурою.

Ж. Денисюк наголошує на тому, що «культура інтернет-простору вибудовується на основі різнорівневих та різносторонніх комунікативних актів індивідів (нелінійних взаємодій), а створювані культурні взірці ґрунтуються як на знанні, так і на віртуально-міфологічній свідомості, яка притаманна світогляду тих індивідів, чия життєдіяльність більшою чи меншою мірою пов'язана із сучасними інформаційними технологіями» [3, с. 182].

На основі опрацювання наукових джерел, можемо констатувати, що найбільш поширеними в сучасному академічному вимірі є позиціонування інтернет-культури як: культури грамотного візуального сприйняття через мережу Інтернет; досвіду розпізнання візуальних культурних кодів та візуальних інтернет-комунікацій; сукупності факторів, які впливають на емоційно-ціннісні відносини особистості в процесі пізнання світової та вітчизняної культури, а також пластичних мистецтв – живопису, скульптури, архітектури, графіки, поліграфії і графічного дизайну, відео, театру, телебачення, комп'ютерного інтерфейсу, Інтернету моди, фото та ін.; культурних комунікацій з використанням Інтернет, що стосуються будь-яких сфер культури.

Зростання Web 2.0, соціальних мереж і блогів, програмне забезпечення, контент, створений користувачами, і концепція «виробника» заохочують сучасну людину та її цифровий пристрій досліджувати творчий потенціал за допомогою гіперповерхні екрана персонального комп'ютера. Ця тенденція закономірно відбивається на різних рівнях культурних практик, у тому числі і театральних. Театр традиційно розглядається як «особливий вид публічного простору, в

якому у мистецькій формі легітимізуються важливі для суспільства ідеї та теми, формуються національні ідентичності, зберігаються і передаються колективні міфи та історичні наративи, випрацьовуються образи Іншого, визначаються форми і сценарії міжнаціонального діалогу» [2, с. 3]. Водночас сучасна діяльність театрів у культурному середовищі Інтернет сприяє розмиванню онтологічних кордонів у контексті ідеї театру як «форми мистецтва, що зазвичай визначається через її залежність від загальних просторово-часових рамок між аудиторією та репрезентацією» [12, с. 178].

На сучасному етапі використання цифрових технологій у театрі зростає. Найбільш очевидний вплив можна побачити в цифровізації та аудіовізуальному мовленні. Інноваційний експеримент провела Метрополітен-опера, яка запустила прямі трансляції своїх оперних вистав у кінотеатрах по всьому світу. Цифровим технологіям та Інтернету вдалося вивести оперне шоу за сцену та наблизити його до глядача. Це збільшило потенційну аудиторію живих виступів Метрополітен-опера і водночас підвищило впізнаваність бренду в усьому світі. Окрім того, цифрові технології впливають на елементи театральної постановки, дозволяючи проводити експериментальні мультимедійні вистави. Нові функції постановки варіюються від простих відеопроєкцій до складних театральних симуляцій віртуальної реальності, включаючи інтерактивні функції. З іншого боку, дослідники акцентують увагу на тому, що, Інтернет і цифрові технології змінили очікування глядача, посилили тиск на мистецькі групи, щоб вони брали активну участь у соціальних мережах [14, с. 3].

В сучасній культурній ситуації активно відбувається процес впровадження сучасних цифрових технологій у практику закладів культури з метою подолання будь-яких бар'єрів у спілкуванні з мистецтвом у значній частини глядачів, передусім у молоді для якої ці технології є звичними та зручними. Інформаційні технології та мультимедіа проникають в театральну діяльність за двома напрямками. В одному випадку вони використовуються як допоміжні інструменти для створення театральних вебсайтів, електронних пояснень до вистав, збереження театральних архівів та ін., а в іншому стають повноцінними складовими театральнопостановчої діяльності.

На сучасному етапі розвитку цифрового суспільства театр, як і будь-який заклад культури, потребує динамічної присутності в інтернет-просторі, щоб лишатися конкурентним. Соціальні мережі та

інтерактивні сайти, які наразі є одними з основних елементів взаємодії з потенційним глядачем, пропонують різноманітні способи отримання інформації про театр.

Сайти українських театрів в цілому наділені значною візуальною привабливістю – ресурси регулярно наповнюються якісними ілюстрованими новинами з життя закладів, мають інтуїтивно зрозумілу структуру, що зазвичай включає інформацію про репертуар театр, афішу на найближчі вистави, відомості про труп театр, історію театр, новини та контактну інформацію. За допомогою банерної реклами сайти додатково висвітлюють події на театральних майданчиках країни.

Більшість сайтів українських театрів мають розгалужену багаторівневу структуру і за своїми типами є сайтами-візитками або представницькими сайтами. Актуальність та оновлення інформації на них, за деякими виключеннями, на досить високому рівні. Що стосується інноваційних форм роботи, таких як продаж білетів через інтернет-сайти, блогові обговорення, віддалені форми роботи з глядачем, 3d-екскурсії або віртуальні тури театром та ін. – вони характерні для провідних українських театрів, зокрема столичних. Так, наприклад, у 2016 р. Київським національним академічним театром оперети за підтримки Міністерства культури України та компанії Google було створено спеціальний сайт, що пропонує потенційному глядачу здійснити віртуальний 3d-тур та опинитися в імерсивному середовищі театр за допомогою технології віртуальної реальності. Варто зауважити, що в рамках програми «Автентична Україна» було створено 3d-тури провідними українськими музичними театрами: Львівським національним академічним театром опери та балету імені Соломії Крушельницької, Чернівецьким академічним обласним українським музично-драматичним театром ім. Ольги Кобилянської, Одеським національним академічним театром опери та балету, Національним академічним театром опери та балету України імені Тараса Шевченка [9].

Віртуальні тури, як інтерактивний віртуальний проєкт, створений на основі 3d-панорам 360° або 3d-візуалізації, що складається з однієї та більше 3d-панорам, пов'язаних посиланнями-переходами, є одним із найбільш ефективних способів надання інформації, оскільки вони дозволяють здійснити цікаву віртуальну екскурсію будівлею театр, ознайомитися з внутрішнім простором театр, відвідати глядацьку залу, ознайомитися з репертуаром, макетами вистав, костюмами, дізнатися цікаві факти з історії

театру та створюють у потенційного глядача ілюзію присутності. Окрім того, віртуальний тур, на відміну від відео або звичайної серії фотографій, наділений інтерактивністю, що дозволяє наблизитися до конкретної точки або віддалитися від неї, а також через активні зони переміщуватися з однієї панорами на іншу. Наявність віртуального туру визначає нові комунікативні функції театр, його взаємодію з потенційним глядачем, дозволяє створити особливу атмосферу. Завдяки можливості ознайомитися з репертуаром або облаштуванням театр віддалено значно посилюється мотивація людини відвідати театр. Розміщення віртуального туру на сайті театр надає глядачам засіб комунікації, що сприяє підвищенню його репутації і конкурентоспроможності.

Наукова новизна. Досліджено тенденції розвитку сучасної театральної культури крізь призму специфіки інтернет-простору; розглянуто культурне середовище Інтернет як важливий чинник функціонування театральної культури в сучасному цифровому суспільстві; виявлено особливості репрезентації сучасного українського театр в інтернет-просторі на прикладі інтерактивних сайтів та віртуальних турів; уточнено поняття «інтернет-культура».

Висновки. Інтернет-культура формує високий рівень загальної культури людини завдяки властивості репрезентації сучасних прогресивних культурних практик; орієнтована на принципи, що взаємопов'язані з сучасною культурою (монтажності, кліповості та ін.); характеризується динамічністю, інтерактивністю, варіативністю, особливим співвідношенням неоднорідності та єдності та ін. Інтернет-простір являє собою новий вимір взаємодії театр та глядача, відкриття нових способів створення та презентації театр, а також нових форм взаємодії між актором і глядачем у цих театральних контекстах. Він виступає частиною культурної комунікації, в якій мультимедійні технології дозволяють створювати спілкування нового типу, а інтернет є каналом для трансляції. Наслідком цього є формування театрального контенту як специфічної сфери інтернет-середовища. Характер цих змін є перспективним предметом подальшої наукової рефлексії.

На сучасному етапі інтернет-простір та його культурне середовище зумовлюють появу інноваційних способів задоволення інформаційних потреб потенційного театрального глядача, надають актуальні для сучасного цифрового суспільства форми презентації українського театр та можливості інтерактивної взаємодії.

Література

References

1. Астаф'єв А. О. Питання розвитку цифрової культури українського соціуму : аналітична записка Відділу гуманітарної політики. Національний інститут стратегічних досліджень. 2014. URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/pitannya-rozvitku-cifrovoi-kulturi-ukrainskogo-sociumu> (дата звернення : 2.06.2023).
2. Гарбузок М. В. Образ України у польському театрі ХХ століття: імагологічний аспект : автореф. дис. доктора. мистецтвознавства : 17.00.02 / Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України. Київ, 2019. 38 с.
3. Денисюк Ж. З. Культурне середовище інтернету у функціонуванні аксіосфери суспільства. *Культура України*. 2017. Вип. 58. С. 177-184.
4. Дерман Л. М., Кобилінська М. Ю. Театральне мистецтво як засіб соціокультурної комунікації в епоху цифрових технологій. *Гуманітарний корпус*. 2021. Вип. 37 (т. 1). С. 33–36.
5. Камишнікова О. Театр у добу високих технологій: трансформація традиційної форми. *Сучасні літературознавчі студії*. 2013. Вип. 10. С. 172–178.
6. Крохмальний Р. О., Крохмальна С. Р. Деякі концепти інтернет-комунікації в сучасному театральному мистецтві. *Молодий вчений*. 2020. № 4 (80). С. 125–128.
7. Матвєєва К. В., Гуменюк Т. К. Цифровізація в театральній культурі. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. 2021. С. 301–303. URL : <https://doi.org/10.36074/logos-10.09.2021.92> (дата звернення : 7.04.2023).
8. Найдьонов О. Суперечливість впливу інтернет-технологій на процеси культуротворення. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2017. Вип. 12. С. 95-103.
9. Оперні театри України. Автентична Україна. 2016. URL : <https://authenticukraine.com.ua/theatres> (дата звернення : 11.11.2023).
10. Петренко О. С. Інтернет як субпростір суспільства: структури та процеси : дис. канд. соціологічних наук. Старобільськ, 2017. 228 с.
11. Тонкошкура О. Театр в епоху цифрових технологій. *Науковий журнал Художня культура. Актуальні проблеми*. 2022. № (18(2)). С. 30–35. [https://doi.org/10.31500/1992-5514.18\(2\).2022.269774](https://doi.org/10.31500/1992-5514.18(2).2022.269774).
12. Dunne-Howrie J. Internet Theatre and the Historical Consciousness of the Covid-19 Era. *International Journal of Performance Arts and Digital Media*. 2022. Issue 18. Vol. 1. pp. 176–90.
13. Porter D. *Internet Culture*. Routledge, 1997. 288 p.
14. Tajtáková M. Theatre in the Digital Age : When Technology Meets the Arts. 9th International Workshop on Knowledge Management. Trenčín: Vysoká škola manažmentu v Trenčíne, 2014. 8 p. URL : http://www.cutn.sk/Library/proceedings/km_2014/PDF%20FILES/Tajtakova.pdf (дата звернення : 12.03.2023).

1. Astafiev, A. O. (2014). Issues of development of digital culture of Ukrainian society: analytical note of the Humanitarian Policy Department. National Institute of Strategic Studies. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/pitannya-rozvitku-cifrovoi-kulturi-ukrainskogo-sociumu> [in Ukrainian].
2. Harbuziuk, M. V. (2019). The image of Ukraine in the Polish theatre of the 20th century: imagological aspect. PhD thesis. Kyiv: M. T. Rylsky Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
3. Denisyuk, Zh. Z. (2017). Cultural environment of the Internet in the functioning of the axiosphere of society. *Culture of Ukraine*, 58, 177–184 [in Ukrainian].
4. Derman, L. M. & Kobylinska, M. Yu. (2021). Theatrical art as a means of socio-cultural communication in the age of digital technologies. *Humanitarian Corps*, 37 (vol. 1), 33–36 [in Ukrainian].
5. Kamyshnykova, O. (2013). Theatre in the age of high technologies: transformation of the traditional form. *Modern literary studies*, 10, 172–178 [in Ukrainian].
6. Krokhmalnyi, R. O. & Krokhmalna, S. R. (2020). Some concepts of Internet communication in modern theatre art. *A young scientist*, 4 (80), 125–128 [in Ukrainian].
7. Matvieieva, K. V. & Humeniuk, T. K. (2021). Digitisation in theatre culture. *Collection of scientific papers ЛОГОС*, 301–303. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-10.09.2021.92> [in Ukrainian].
8. Naidionov, O. (2017). Contradiction of the influence of Internet technologies on the processes of cultural creation. *Bulletin of Lviv University. Series of philosophical and political studies*, 12, 95–103 [in Ukrainian].
9. Opera theatres of Ukraine. (2016). *Authentic Ukraine*, URL: <https://authenticukraine.com.ua/theatres> [in Ukrainian].
10. Petrenko, O. S. (2017). The Internet as a subspace of society: structures and processes. PHD thesis. Starobilsk [in Ukrainian].
11. Tonkoshkura, O. (2022). Theatre in the age of digital technologies. *Scientific journal Artistic culture. Actual problems*, 18(2), 30–35. URL: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.18\(2\).2022.269774](https://doi.org/10.31500/1992-5514.18(2).2022.269774) [in Ukrainian].
12. Dunne-Howrie, J. (2022). Internet Theatre and the Historical Consciousness of the Covid-19 Era. *International Journal of Performance Arts and Digital Media*, 18, Vol. 1, 176–190 [in English].
13. Porter, D. (1997). *Internet Culture*. Routledge [in English].
14. Tajtáková, M. (2014). Theatre in the Digital Age: When Technology Meets the Arts. 9th International Workshop on Knowledge Management. Trenčín: Vysoká škola manažmentu v Trenčíne, URL: http://www.cutn.sk/Library/proceedings/km_2014/PDF%20FILES/Tajtakova.pdf [in English].

Стаття надійшла до редакції 12.10.2023
Отримано після доопрацювання 14.11.2023
Прийнято до друку 22.11.2023